

PROZA

Feri Lainšček

Düplin in breza
(Iz gradiva za roman)

1.

Popovka je verjela, da je Breza telico res zakartal. To jo je, začuda, tako osupilo, da ni prve dni niti črhnila. Pa tudi na njenem obrazu ni bilo moč prebrati, kaj jo v resnici matra. Bila je to zdaj namreč maska, ki se ni odzivala, pa naj jo je nagovorilo dobro ali slabo. Düplinu se je še najbolj zdelo, da bo ženica kratko malo usahnila. Ali se bo ponoči ugreznila v slamnjačo ali bo kar spotoma kje zdrsela in za zmeraj obležala. Tega pa ji kljub vsemu ni privoščil. Kar nekajkrat se je celo zalotil, kako je nehote tacal za njo, da bi jo prestregel, če bi ji zaklecala kolena. Ali pač, da bi jo še pravočasno spustil, če bi si nadela štrik. Ko je nato o tem rekel Brezi, je ta le posmehujoč se pihnil. A vendarle, se je zdelo, jo je imel poslej tudi on bolj na očeh. Kajti, njen ptičji obraz je navsezadnje ledenel že tretji dan. Tri dni pa so že tudi bili brez tople malice in kosila.

Četrty dan je šla Popovka k spovedi.

Če bi imel pop kaj pameti, bi jo dal čez kolena in bi ji nadeval po nori riti, je zamahnil Breza za njo. Ne pa da ji zneraj le potuho daje in vleče iz nje, mene pa potem nadira v spovednici, da je do oltarja slišati.

Če pa res lažeš, je skomignil Düplin, ki nekako ni več zmozel prikriti nejevolje.

Lažem? je kar hrknil oni.

Ali si jo dal za muziko ali pa si jo res zašpilal? je otrešel. Oboje pač ne more biti res.

No – vrag! se je lopnil z razprto dlanjo po čelu. Zdaj pa še ti! je zatiščal praznino v pesti. Pa kaj je meni res tega treba, da mi vsi tu prdite v uho? Prekleteo – saj komajda še sploh kaj štrlim iz dreka. Že tam za prvim hribom, pa sem lahko takoj gospod. Le krajce na klobuku si zaviham, pa sem. Le srajčne gumbe si zapnem do konca, pa sem. Sploh nihče več ne stopi mimo, da mi ne bi takole rekel: "Dobro jutro, dobro jutro!" Ali pa: "Dober večer vam Bog daj!" In tudi vsak, ki me sploh ne pozna, me takole pogleda, misleč si, da se mi pač ni dobro zameriti. Kajti, vsi ti ljudje tam pač nimajo plev v glavi.

Ampak imajo še celo kaj več kot samo pamet. Zato pa tudi spoštujejo človeka, ki je človek. In mu dovolijo, da je človek. Niti na misel jim ne pride, recimo, da bi se moral skrivati, kdor gre pozno od babe. Pa tudi če gre ob jutranjicah. Ali če gre, vrag ga vzemi, ko so že razgnili južino. Ali pa če, bogmeda, sploh ne gre. Kajti, vsi pametni ljudje na svetu vedo, da je to še najbolj normalno. Če sta dva za skup, sta pač za vkup in si morata biti dan in noč pri roki. Vsi drugi pa ju lahko samo vprašajo, kje želita biti. In onadva potem samo rečeta: "Tu." Ali pa: "Tam." In je tako.

Kaj pa midva?

Kaj pa jaz?

Naj, prosim, še kar naprej tako gagam in lajam na luno, ko se Silvija povpraša, ali bo sploh kdaj kaj iz naju? Naj se spet sprenevedam, kot da je še nekdo z nama in je vprašanje namenjeno njemu? Ko pa vendar dobro vem, da sva čisto čisto sama, saj naju je te dni še Bog zapustil. A kako tudi ne bi? Misliš, da je njemu lepo to gledati, kako vsem po vrsti poganjajo rožički? Pa kako zdaj sam presvetli Kardoš mojo staro šunta, naj mi napelje nit čez vrata, da bo potem zagotovo vedela, ali sem ponoči blodil. Heh! Se bo mar zdaj še on s takimi bedaki bodel? Saj, pomagati mi pa tako ne more. Saj bi ga tu še kdo po prstih lopnil, če bi le segel zraven. Pa kaj bi bilo potem iz tega? Sodni dan? Ali vsaj vesoljni potop? Na koncu pa bi bila spet midva vsega kriva. Ker se je pač tu začelo. Zato – ali ni mar boljše, da nama njen stari že kar pošlje garantsko pismo? Potem pa, nori stvari, adijo mlaka! Dovolj mlad sem še, da se lahko izšolam za urarja. Pa tudi roke se mi tam zunaj nič več ne bodo tresle. Ker to, kar je tu bolezen, je tam zdravje. Če pa si čisto fuč, si pa pač zamenjaš živce. Se sploh tako prihihtaš, da niti solze ne potočiš, če se že kdaj spomniš, kako bi bil, če bi lahko bil po starem.

Ja.

Tako bo s tem, moj Dūplin.

Vse bolj si tako mislim.

Ti pa pač boš, kot boš.

Brigito boš kdaj peljal tja med njive – ker drugače bo siročica umrla. Če ti kaj pride na uho o meni, lahko porečeš tudi kravam. Kak kamen lahko tudi kdaj zalučaš tja v Lopoč – saj veš, kot jih jaz lučam. Pa če te že kdo vpraša – to moraš zmeraj prvo reči, da mi je tam dobro. Da se ne bi glih kdo tak sekiral, ki mi ni nič slabega napravil. Reciva, stari Prdan – da, on posebej. Ni ga vrbovega grma v tem kotu, iz katerega mi ne bi za piščali kdaj urezal. Pa botra Lina; za njo bi bilo sploh najbolje, če ne bi niti vedela – uboga. A saj se boš že spomnil – magari si izmisliš – da jo boš tolažil...

Ne, ne, je odkimal Dūplin.

Kaj – ne? se je predramil Breza.

Če greš res v Švico, grem tudi jaz nekam, je zavzdihnil.

Ti? se je nasmejal oni.

Pa grem, je vztrajal. Tam gori – je pokazal proti cerkvi, za katero je bilo pokopališče – si izkopam jamo. Prav po tihem in ponoči jo bom kopal. In ko bo gotova, potem kar v njej ostanem.

Eh! je zdaj le odmahnil Breza.

Če pa se ne hecam, mu je pristopil. Misliš, da ni meni že tega vrh glave? Misliš, da tudi jaz ne čakam, kdaj bo lahko prišla – in jo bom končno videl.

Ona? se je začudil.

Silvija, je pritrtil. Že dve noči zapored se mi je sanjalo, da je šla tod mimo, pa si ni upala zaviti za ograjo; si ni upala, tudi ko sem jo povabil, ker me, seveda, ni poznala; jaz pa, ko sem se vzdramil, tudi nisem bil več prepričan, da je bila res ona, ko pa je vendar v resnici nisem še nikoli videl.

Eh, Dūplin, se je obrnil Breza in se je dolgo praskal po lasišču. Ti si pa pač res dete, je zamrmral in se je stopajoč po petah napolil vstran. Potem pa se je že jel po malem tudi ozirati, kje bi poprijel. In to je bilo dobro znamenje. Gospodarjeve roke so oprimek, ki ne popusti zlepa. Toliko je pač že vedel. In na to se je še lahko zanesel. Kajti, poznal je prijateljve sanje o trdni kmetiji. Neštetokrat že sta si skupaj namislila novi skedenj in nove hleve. Take, h katerim bi bila prizidana svinjska kuhinja. Pa še prostor, ki bi ga imel Dūplin povsem na razpolago. Da. Imel bi zanj celo svoj ključ, sta rekla. Pa četudi bi se Popovka postavila na glavo. Le če bi si kdaj prignal kako babo, bi bilo bolje, da ne bi videla. Kajti, stari bi pač šli lasje pokonci, tudi če bi le sedela tam in se gledala. Kajti, Reza se je križala že, če sta si kje mlada le pomežiknila. Za povrh pa ju je zagotovo zatožila popu. Kakor je danes najverjetneje tožarila edinca.

Da.

Le da tokrat – že na daleč je bilo to videti – gotovo ni imela sreče. Privršala je namreč razmršena, kot da bi jo dal Kardoš res čez kolena. Lasje so se ji usipali izpod rute, pa čeprav si jo je nenehoma popravljala. Lica so ji rdela, kot bi se bila napila najčistejšega. Njene drobne, temne oči pa so švigale kakor kačji jezik. In so preplašile vse, kar so le ošinile. Saj so se še domače kokoši kodajsajoč razbežale, Dūplin in Breza pa sta razkoračena obtičala vsak za svojim stebrom.

*Popovka je šla v krog po dvorišču, kot da ni te zmede in sploh nikogar niti opazila, nato pa se je na lepem znašla pred sinom in je, žugajoč z obema rokama, rekla: *Pol hiše si mi že zapil in zakartal! Drugo polovico bodo zdaj zdaj zlobni jeziki na boben dali! Tretje polovice nimam, da bi se vanjo preselila! Kaj naj torej napravim? Naj ti prste polomim? Naj ti oči izkopljem? Naj bom pred tem svetom in pred Bogom nora – ki te nisem, ko je bil še čas, zadavila? Zato ti zdaj pravim – najdi si že enkrat eno, ki bo namesto mene ta križev pot potila! Najdi si jo, pa potem njo žeri! Mene pa že enkrat pusti, da se zveličam v miru – če je le taka Gospodova volja.**

2.

Dūplin in Breza sta se znorela čez travnike kakor otročaja. Kaj je staro pičilo v spovednici ali pač nekje tam, jima zdaj ni bilo mar. Preveč lepega jima je šlo v glavo, da bi lahko še o tem tuhtala. Zgodil se je čudež, beseda je padla, nihče več jima je ni mogel vzeti nazaj. Drud drugemu sta bila živa priča, zrasle so jima tudi peruti, s katerimi sta se zagotovo lahko zavihтела čez vse. Kaj sta torej še lahko drugega, kot

da sta preskakovala brazde in žive meje, stresala latice s cvetočih vej sadnega drevja in obnemogla polegala v mlado travo. In sta se drla, kakor morda samo še kdaj v mladosti, se režala vsemu in vsem – pa seveda tudi tistemu, le malo prej.

Potem je Breza rekel: *Bilo bi pa sploh vse lepo in prav, če bi imel bicikel.*

Düplin se je zavihtel in je pognal namišljeno kolo in se je ves v krohoto povaljal po bregu. A oni je tokrat ostal nem in je, po vsem sodeč, mislil povsem zares.

Bicikel? se je torej zresnil.

Ja, je zrl Breza nekam tja čez. Prej ali slej jo bom zdaj pač povabil domov, je bil videti celo spet zaskrbljen. Pa kaj – ali bova hodila peš, vso to dolgo pot? Z lojtrnikom, se mi zdi, pa tudi ne morem ponjo. Saj bi mi šlo še samemu na smeh – pa najsi sem še tak kmet.

Skomignil je, kajti ni se spomnil tretjega. O kolesu pa najverjetneje ni bilo razumno niti pomišljati. V vasi so ga imeli namreč le trije. Školnik, Luzar in Pic. To pa je pomenilo, da so si ga lahko privoščili le najpremožnejši. Poleg tega pa je bilo treba kolo tudi nekako obvladati. Ni namreč bila to žival, ki bi vsaj kaj razumela. Temveč je bilo kolo, se mu je zdaj zdelo, le kup železa. Kakor pač voz, ki je silil po svoje, če si le spustil ruda. In je zmeraj drvel le, dokler se ni kje zataknil. Zataknil pa se je zagotovo. In to celo tja, kjer bi se še slepi ognil.

A Brezi je bilo kljub vsemu drugo v glavi.

Moram dobiti ta vražji bicikel, je še naklepal. To je pač moje edino upanje. Le tako sem lahko čisto prepričan, da bo res šla in da bo vse, kot je treba. Ker – kak smisel pa bi imelo to, če bi spotoma vihala nos in ji ne bi bilo potem nič po godu? Ker – potem pa je pač najbolje, da je še nekaj časa tako, kot je. Saj – kaj mi pa pravzaprav manjka? Tu jem in delam, tam pa pač spim in fukam.

To zdaj seveda spet Düplinu ni bilo po volji.

Moral je torej zgruntati o tem prevozu.

Silvija, ki jo je sanjal že drugič, je bila obojegrati drugačna. Prvič sloka, svetlolasa, vsa v belem, kakor so deklice pri prvem obhajilu. Potem pa zajetnejša, temna, tudi temneje oblečena. V resnici pa je bila zagotovo spet povsem druga. A kaj, ko je Breza ni zmožl tako opisati, da bi jo ugledal. Njemu se je zmeraj porajala le v posameznostih. Ali pa je tako pretiraval, da je bila potem še najbolj podobna kaki iz mašne knjige. Düplin pa je vedel, da je Silvija povsem iz mesa in krvi. In jo je tako tudi želel na Popovem dvorišču. Kajti, le to, se mu je zdelo, je bilo nekaj. Tisti zvonki, polnopljučni smeh, ki je odmevkal še po sosedovih dvoriščih. Belo, naškrobljeno perilo, ki je ob vetrovnem plahutcalo na štriku. Pa vonj jasmína v molitveniku – tisti skrivavi, čudno sladki duh, ki ga je kdaj tudi katera tu prinesla v cerkev.

Da.

Zato je rekel: *Kaj pa, če bi ti ga kdo posodil?* In je že tudi potuhtal: *Školnik?*

K temu pa pač ne grem, ga je zavrnil Breza, ki sicer ni povsem ugovarjal. Mislim, da ga nisem vse od šole sem niti še pozdravil. Saj mi je vendar zbil zoba, ko sem mu rekel, da je šel moj stari z Nemci in da se bo že še vrnil.

Pa Luzar? je predlagal.

Luzar? je pomislil oni. *Ja, on ima puha. Samo, kadarkoli že ga vidim z biciklom, ali le gre ob njem ali pa gume pumpa. Tako da je to najverjetneje bolj kaka stara šara. Prav, je privolil Dūplin. Pa greva pač h kovaču.*

K Picu? se je namrščil Breza. *Kdaj pa je on še komu kaj posodil? Zadnjič sem stopil tja po pest rjavih žebļjev, pa je še to potem tako obrnil, da če že ne plačam, naj bi mu jih ob priložnosti vsaj vrnil. Kot da bi jih vzela, prekleto, da jih bom gledal.*

O! je vzkliknil, kajti v slednjem upanju pač ni smel popustiti. *Jaz pa sem si z njim kar dober. Še v uku bi lahko ostal pri njem, če ne bi imel take roke, da ne zadenem žebļja.*

Če je tako – je skomignil oni – pa mu potem kar ti reci.

Jaz? se je začudil. *Kako pa lahko jaz kaj komu rečem?*

Kako – kako? ga ni želel razumeti. *Dober večer Bog daj, mu rečeš, potem pa rečeš.*

Rečem – kaj?

Rečeš pač, da bi se malo vozil.

Kaj pa, če raje rečem, da bi se ti malo vozil?

Potem pak rečeš, da bi se pač jaz vozil, se je posmejal Breza. Obenem pa tako že veš, da ga ne bo dal ne tebi ne meni. Ker – Pic je vražja sorta. Ne pravijo zaman, da je skrivaj z Brdajco zmenjen.

3.

Ko je šel pod večer Breza prvič z materinim blagoslovom čez hribe, je bil Dūplin čudno ganjen. Res, da se je delala bistra poletna noč, v kateri lepe reči še posebej zasijejo. Med krošnjami pa je blestela luna, ki je bila skoraj že polna. A prelestna in jokava občutja obenem mu je vendarle dramilo spoznanje, da se je tega dne na mah vse zaobrnilo. Njuni skriti pogovori in šepetanja niso bili več le sanjarjenja. Ampak so se tanke, doslej povsem neoprijemljive nitke že tako zrasle z resničnim, da je bilo vse samo še vprašanje časa. Potem pa so se pri Popovih zagotovo obetali novi dnevi. Če že ne drugačni, pa vsaj dnevi zvedavosti in pričakovanja. Kajti, Dūplin je poznal to vznemirljivost, ko je prišla mlada. Bil je že spotoma pri takih hišah.

Še sam ni potem vedel, kdaj se je izmuznil z dvorišča.

A nekaj ga je kar gnalo po vasi.

To nekaj, seveda.

Kar iskal je koga, da bi ga vsaj potresel s smehom. A ljudje tod za tuje radosti niso imeli časa. Posebej še ne zdaj, ko so na studencih najbolj škripala vretena, s katerimi so dvigovali vodo za živino. In so temno kanglale kangle. V hlevih pa je mleko brizgljalo ženskam med kolena. In vile so strugale po močnatih hlevskih tleh še slednje ostanke gnoja.

Da.

Zato se je Dūplin raje pogovoril z živalmi.

Kajti, le-te so se vsaj odzvale. Pa čeprav so se bolj jezile, kakor razumele. Ni jim

namreč šlo v glavo, da je kar na lepem zdaj prijazen. Posebej še ne psom, do katerih je bil zmeraj neizprosni. A tudi pred njimi se zdaj ni sprenevedal. Niti za hip ni želel skriti smejava obrazja. Raje je pač tekel, če je kje svoja ušla z verige. Ali pa je otresal take nore, da se je lizunom kar frčila pamet. Pa so bili spet krotki. Kajti, ni je večje zmede kot pesjan, ki ne dojame.

Ali že veš – ponoči ti bo zraslo perje! se je, recimo, režal Muli, ki je kradla kure. *Zjutraj pa boš že kokodajsala, ker boš znesla pasje jajce.*

Ali že veš, da imaš dve glavi? je kazal osle Tvrdku. *Tista, ki mlati prazno slamo, ti raste med ušesi. Tista, kjer je vsa tvoja pamet, pa ti opleta med nogami.*

Ali že veš, da ti je Grizli fukal ženo? je dražil Tuno. *In jo bo zagotovo še, kajti ko sem ju prej srečal, sta rekla, da gresta vmes samo na južino.*

In to – ali že veš – je tako zblodilo ščeneta vse dol ob poštiji, da je nad strehami kar regljalo. Dūplin pa je vlekel glavo med ramena in se je odtihotapil v klanec. Vedel je namreč, da bodo zdaj tudi gospodinje zastrigle z ušesi. Da bodo šle spod strehe in se bodo spraševale, kaj neki naj ta pasji direndaj pomeni. Ali je kje lisica? So dihurji? Se okoli lune kaj dogaja? Se kak mrtvi vrača? Ali se še kaj hujšega napoveduje? Gospodarji pa bodo, kot ponavadi, le mrmraje kleli pasjo in žensko pamet, ki da še pod vodo vidi plamen. V resnici pa jim ne bo nič manj hladno okrog srca, se mu je zdelo. Kajti poznal je to varljivo moško brezčutje. Mnogi so se že, zroč pogumno strahu v oči, podelali v hlače.

A kaj bi to.

V Picevi kovačiji se je, hvala bogu, še iskriilo.

Sicer pa je črni možak tako najraje delal ponoči. Pravil je, da se razbeljeno železo takrat najbolje vidi. A to je bila zagotovo le ena izmed njegovih tisočih domislic. Res je bilo v prvi vrsti, da je kovač zjutraj nadvse rad poležal. Ponavadi je zajtrkoval, ko so drugi že malicali. Pa tudi še potem mu ni dišalo delo. Najdeval si je najrazličnejše razloge, da se je lahko odpravil po vasi. Ali je raznašal drobnarije, ki jih je prejšnji dan ukalil. Ali je že v drugo šel po mero, ki jo je imel sicer v žepu. Med temi obhodi pa je ves čas vzdihoval in jamral, koliko dela da ga še danes čaka. In je prestavljal že domenjeno. Si zmišljeval, da se mu je pokvarilo orodje. Se zmrdoval nad ceno, ki jo je sam postavil. Tako da je ob vsem tem njegovem cincanju ljudem nemalokrat zavrelo. Takrat pa se je – le kdo bi to lahko razumel – Pic tako razhudil, da sploh ni imel več sape za prepir. Temveč je prav zbežljal v kovačijo in se je z neznansko ihto lotil dela.

Da.

In tudi nocoj je bila najverjetneje za njim prav taka pesem. Kajti slišalo se ga je že spod hriba. Zato je Dūplin vse bolj podrsaval, si dajal čas, da bi presodil. Dolgo je potem še tudi stal pod razžarjenim oknom. A vedel je, seveda, da ga bo le stežka našel tu na pravi nogi. Čas brez kolesa pa se bo vlekel, kakor tudi sicer pešec počasneje hodi. Zato je vstopil.

Zdaj pa še norec! je tresnil Pic po nakovalu.

Bog daj vina več kot vode, vsaki kuri petelina, kukuriki! je Dūplin zdrdral svoj pozdrav. Nato je čakal.

Kovač je bil hlastav delavec, ki se je ob poslu ves preznožil. Potem pa se je dolgo brisal z umazanimi krpami in je ob tem počival. Seveda ni niti pomislil, da ga prišli gleda s prošnjo. Dūplin je namreč rad postal v kovačiji. Prej še, ko ga ni še vzela Popovka, se je pozimi hodil semkaj gret. Pa tudi sicer ga je ob večerih privabila ta posebna svetloba razžarjenega oglja. Rojevala je namreč moč, ki je krivila železo. Bil je to čudež, ki je navdajal s spoštovanjem.

Ta svet je padel s tečajev, je zmajal Pic. Vso dolgo zimo ni nihče ničesar podmazal niti pokrpal. Zdaj, ko je treba na njivo, zdaj me pa vsi vlečejo za rokav.

Midva s Popovim sva podmazala in pokrpala, se je priliznil.

Tisti, ki mislijo, da imam sedem rok, ne vedo, da mi jih zdaj sedem krat sedem ne bi bilo dovolj, ga možak ni poslušal. Če pa le kje rečem, naj mi pošljejo koga, da mi bo gonil meh, potem pa že obračajo oči, kot da sem Boga sklatil.

Jaz bi ti pač lahko gonil, je popadel. Samo...!

Samo? je pristopil Pic.

Ne vem, kako naj povem, se je ugriznil.

Ne veš, kako naj poveš?

Ne vem, je skomignil.

No, prava reč, je zalučal kovač črno krpo v peč. Povej vendar od začetka pa do konca, tisto, česar ne veš, pa izpusti.

Ja, se je praskal Dūplin. Že ves čas je gruntal laž, pa se ni spomnil. Resnica pa se mu ni zdela dovolj prepričljiva.

Pa nič, je stopil oni spet k nakovalu.

Poslušaj, se je zganil za njim. Popov ima tam za bregi babo, ki ni čisto navadna baba. Popovka mu je dovolila, da jo pripelje pokazat, on pa nima bicikla.

A!? je zinil Pic.

Ja, je prikimal Dūplin. Čisto vse je res. In jaz naj mu napravim bicikel, ali kaj? je tresnil kovač po nakovalu. Saj sem rekel, da se jim že meša!

Ne, ne, je pohitel. Ampak – posodiš!

Posodim? se je oni še bolj čudil. Kar tako naj mu posodim pionirja? Česa vse si ljudje ne izmislijo?

Ali pa meni, je tacal Dūplin. Ker ti bom gonil meh. Jaz pa ga potem posodim njemu, je moledoval. Samo za toliko, da jo pripelje. Pa potem mogoče samo še, da jo odpelje. Ali pa bo morda nazaj celo že šla peš.

Zdaj je Pic pograbil kladivo in klešče in ga ni več poslušal. Njegovi silni in natančno merjeni udarci so padali tako na gosto, da je kar brnelo. Dūplinu, ki ga je že bolelo v ušesih, pa ni preostalo drugega, kot da je čakal, dokler se ne bo spet okopal v znoju. A čutil je že, da je dobro zapisan. Možak je zdaj zagotovo gruntal le še o tem, kako bi za uslugo čim več iztržil.

In res je bilo tako.

Praviš torej, da boš gonil? si je kovač otrl potno čelo.

Bom! se je kar priklonil. Seveda bom! je zatacal okoli njega. Tako bom tlačil, da bo odkrivalo strehe in lomilo drevje.

Hja! se je namrščil Pic. Potem pa pač čimprej pripelji Pišto, da vidimo, ali si lahko udarimo v roke.

4.

Že naslednji večer je Dūplin pomagal v kovačiji, Breza pa je dobil pionirja, da se je sprehodil z njim po poštiji. Pic je bil namreč prepričan, da se lahko naučiš vožnje s kolesom, le če te nihče ne vidi. In Breza je spoštoval njegove napotke. Kajti, črnuh ga sprva sploh ni ubogal. Še ko ga je potiskal ob sebi, mu je nenehoma silil v jarek. Dūplin, ki ni niti pomislil, da bodo lahko tudi s tem težave, pa je bil seveda spet na trnih. Bal se je namreč, da bo oni odnehal. Ali da bo telebnil in se polomil. Tega pa si nikakor ne bi odpustil. Kajti, nenehoma ga je kljuvalo, da je vse to tako rekoč izsilil. A kaj naj bi sicer? Prav nič manj ne bi tvegala, če bi Breza zajahal Brigito. Vprašljivo je bilo tudi, ali bi Silvija sploh hotela na konja. Bila je to namreč ženska, ob kateri nisi nikoli vedel. Vsaj tako je vse pogosteje trdil Breza. Sklenila sta že, da pojmeta v Švico, pa si je, hvala Bogu, takoj naslednjo noč premislila. Sklenila sta tudi, da pojmeta živeti v mesto, kjer bo postala šivilja, pa si je, hvala Bogu, takoj naslednjo noč premislila. Edino, o čemer se nekako nista še pogovarjala, je bilo, ali bi se preselila k Popovim. In to je bilo – vsaj tako se mu je zdelo – dobro znamenje. Kajti, to ni bila odločitev za eno noč, toliko je pač že vedel. Človek pa si zmeraj pusti največ časa za premislek prav o tistem, kar se mu zdi najbolj verjetno.

Tretji večer se je Breza vrnil s poštije na biciklu.

Pic se je smejal njegovi drži, da se je kar tolkel po kolenih, Dūplin pa bi ga bil najraje poljubil.

Moram nekje najti denar, da si ga kupim! se je dan za dnem bolj navduševal biciklist. *Če imaš tako reč zmeraj pri roki, je s tabo takoj vse drugače. En – dva si lahko kamorkoli hočeš. Predvsem pa si lahko zmeraj hitreje kot drugi. Kajti, ti povem, tudi če bi imeli že vsi pionirje, nihče ga ne bi tako gnal kot jaz. Le parkrat takole pritisknem, pa me več nihče peš ne ujame. Če se pa še takole sklonim, sem že hitrejši tudi od konja. Pa še to ti povem – če bi ga Pic le bolj na debelo podmazal, bi si upal z njim tudi za poštnim avtom. Zagotovo bi ga ujel. Ni Bog, da bi ga. Kajti, pri biciklu, veš, je samo to: bolj ženeš, bolj gre. Avto pa ima le motor. Pa še nafte mu lahko zmanjka. Pa čež mostove je z njim nevarno. Z biciklom pa lahko greš tudi čez brv, če ga le imaš v rokah. In jaz ga imam. Ti rečem, da ga imam. Tudi, če mi napelješ le štrik, se več ne zvrnem. Le to bi še moral probati, kako je, če imaš koga na štangi?*

Na štangi? se je čudil Dūplin.

Seveda, na štangi! je pritrjeval Breza. *Le kako pa naj jo drugače peljem? Naj si jo dam mar na ramena?*

Fu! mu ni šlo v glavo. *Pa misliš, da ti bo to Pic dovolil, da daš koga na štango?*

Pic, Pic! je odmahnil oni. *Kaj pa on sploh ve o tem? Saj se še peljati ne ve prav. Pa tudi te prakse nima. Saj je že vse življenje brez ženske in bo tako tudi ostal. Jaz pa, sam*

veš, moram obvladati take reči. Mene v življenju še vse kaj drugega čaka. Ni vendar ta ženska nora, da bi šla za nekoga, ki nima pojma. Peš pač lahko tudi sama hodi. Pa po blatu lahko tudi sama rije. Moški pa je na svetu zato, da ji kaj boljšega zrihta.

Düplin se je čudil, a je molčal.

Navsezadnje je imel Breza lahko tudi prav.

Pa čeprav ga je potem skorajda premlatil, preden ga je primoral, da je sedel na štango.

Počasi, prav počasi sta koleskala od roba do roba počtije. Negotovo in na hipe prav nevarno sta lovila ravnotežje. A biciklista to ni uneslo, da ne bi še naprej opeval svoje večšine. Zato bi Düplin najraje zajokal. Zagotovo je te trenutke na smrt sovražil bicikle. Pa to ne samo zaradi strahu, ki ga je ježil. Temveč še bolj zato, ker spreminjajo ljudi. Breze zdaj namreč sploh ni prepoznal. Sopihal in tulil je za njegovim hrbtom in se nikakor ni mogel sprijazniti, da gre, če imaš sopotnika, veliko počasneje kot sicer. Potem pa, ko se je še upehal, ga je jel kleti, da preveč je in je zato predebel. In rešilo ga je nemara le, da se je za ovinkom klanec polagoma prelomil navzdol...

Ali čutiš, kako mu to paše? se je zdaj drl Breza. *Ali vidiš, kako grejo drevesa vse hitreje?* je kar tulil od zadovoljstva.

Drevesa ob poti pa so se čisto zares premikala.

In Düplin je začutil tesnobo, ki jo je nemalokrat doživljal v hudih sanjah. *Ali ne bi malo ustavila?* je prosil, kajti štanga ga je tolkla v rit in veter mu je jemal sapo. Toda, voznik ga ni več slišal. Namesto sladostrastnih vzdihov mu je zdaj veter iz ust spet pobiral kletvice. Klanec pred njima se je namreč spuščal, kakor bi se bil ugrezal. Kolo je najdevalo po pesku in kamenju neke svoje poti, ki so tekle vse bliže k robovom. *Ali ne bi res raje ustavila?* je še izdaval Düplin, nato pa mu je pred očmi že zašvigalo vrbovje. Dvignil je roke, da bi se nekako obranil premnovega bičevja, tedaj pa ga je že potmetlo, kakor bi ga zalučala Božja roka. Kotalil se je in kotalil, kot da je tema, v katero je padal, peklenska in brezkončna. Potem ga je stisnilo, kakor bi ga bil kdo pohodil.

Ne! Nočem! je zastokal, misleč, da umira.

Ali si cel? je nekje blizu vprašal Breza.

Naj te vrag pobere! je bevsknil, ne da bi odprl oči.

Tedaj se je razlegel smeh.

Bil je to hihot, ki ga ni razumel, tudi ko se je potem le ozrl naokoli. Oni je namreč sedel v močvari in se je režal kot dete. In je tolkel s pestmi po moči. In je zajemal z dlanmi in se je umival z brozgo.

Tebi se res meša! je iztisnil.

Zdaj sva si vsaj enaka! je onega samo še zvalo. Potem sta si le pomagala na noge. Düplin se je odrgnil po rokah in obrazu. Brezo je bolela noga. Pionir je bil, vsaj na pogled, cel. A njega tako ne bi bolelo. Zdaj je bil o tem povsem prepričan. Kajti, bil je to brezglavi kup železa, ki ni imel niti trohice več pameti kot lopata. Pa čeprav je bil nakrancljan in zloščen kakor gospodič.

Je bila pa dirka! je povzdignil Breza, ko sta bila končno spet na cesti. *Stavim, da se ni še nihče na svetu peljal z biciklom hitreje. Ampak, bremze – te bi pa morale boljše*

prijemati. Gotovo so se polenile, ker jih že dolgo ni nihče uporabil. Če jih je sploh kdo kdaj? Pic si pač že ne bi upal z njim po taki strmini.

Niti on, niti nihče! se je še jezil. Tudi midva si ga navsezadnje nisva šla sposojat zato, da bi se zaletavala v zid. Samo pomisli, kaj bi bilo, če bi bila namesto mene na štangi ona!

Kaj – kaj!? se je namuznil šepavi biciklist, ki je zaman skušal prikriti bolečino v nogi. *Lahko, da bi bila že oba v nebesih. Pa kaj bi nama tam, prosim, manjkalo? Držala bi se za roke in bi se sprehajala po cvetočih vrtovih. Če pa bi se že kdaj zdolgočasila, pa bi vam hodila trkat tja dol v pekel in bi vam kazala riti.*

Düplin je utihnil, kajti čutil je, da njegovi ugovori niso zadevali.

Danes pač ne.

In že nekaj časa je bilo tako.

Odkar je Popovka dovolila sinu čez hribe, se je ta ves prelevil. Navdahnilo ga je hudomušje, ki ni premoglo občutka za mero. Zato je bil premnogokrat zajedljiv, če ne celo ošaben. Vse bolj se je tudi vedel, kot da mu prav nič na tem svetu ne more do živega. Kot da bi bila materina zarotitev edina nadloga, zdaj pa je čez noč odrešen tudi vsega drugega. V resnici se ni njih življenje niti za mic spremenilo. Še naprej sta bila zvečina sama na polju, za povrh pa je Düplin ponoči stregel še v kovačiji. In Breza se ni nikoli niti ponudil, da bi ga kak večer zamenjal.

Ko sta potem pririla nazaj, je Pic najprej zapazil šepavost. Nato si je jel sumničavo ogledovati njegove odrgrnine. Že naslednji hip – prav bralo se je to z njegovega obraza – pa je tudi zgruntal, kaj se jima je primerilo. Ne da bi zinil, je počepnil ob kolesu in si ga je vsega ogledal. Nato pa ga je znova preiskal še tipajoč.

Prav nič se mu ne more poznati, je skomigal Breza. *Saj se nisva niti prav zvrnila,* je pojasnjeval. *Le kure so se podile čez, pa bremze niso pravi čas zgrabile.*

O, bremze pač niso nikoli krive! je trdo del Pic in je še kar tipal. Nato pa se je počasi dvignil in je pokazal s črnim kazalcem: *Tale branik, tu, to upam, da se bo še dalo poklepati. Tele tri ukrivljene šipke tu, to bo pa pač že treba zamenjati.*

Düplin in Breza sta se globoko sklanjala in sta dolgo preučevala okvaro. Nato je slednji rekel: *Pa ste prepričani, da sva to res zdaj napravila?*

Kovač je trznil in je z enim samim zamahom postavil bicikel k zidu. Nato se je razkoračil k Brezi in ga je s palcem in kazalcem uščipnil v preznojeno in blatno srajco. Njegov temni obraz pa je, bogmeda, obetal, da bi ga tudi kresnil s pestjo, če bi se še sprenevedal.

Saj, če... je jel Breza.

Seveda, da! mu je snedel besede. *In edino tako se lahko še naprej pogovarjamo. Če vzamem branik po pol cene, je to dvesto petnajst dinarjev. Tri nove šipke pa so še natanko sto dvajset dinarjev. Kar skupaj zneso tristo petintrideset dinarjev. Ob tem seveda, da nisem – in če bosta pametna, tudi ne bom – računal dela.*

Tristo dinarjev!? se je zgrozil Popov.

Tristo petintrideset! je povzdignil kovač. *O tem se pač ne bomo šli, kajti reči imajo svojo ceno in tu mi vsi vkup ne moremo kaj.*

Kje pa naj vzamem tristo dinarjev? je še rdel Breza.

Prosim, prosim! je robantil kovač. *Na pol cene sem ti že spustil, ti pa tako. To pa te sploh niti ne briga, da ta pionir ne bo zaradi tebe več nikoli kot nov.*

Se ne bi vendarle lahko drugače zmenila? si je po malem opomogel dolžnik. *Ne zamerite, če vprašam – ampak, ali se ne bi morda dalo tega odslužiti z delom?*

Ja!? se je zdaj popraskal Pic in je stopil v polkrogu, da bi premislil. *Če vzamem delavca, ga dobim za kakih petdeset dinarjev na dan, ali za manj. Kar znese, takole na hitro, vsaj sedem delovnih dni...*

Torej, bi šlo? je Breza opletel za njim.

Saj pravim – se je še praskal Pic – A moral bi začeti že jutri. In moral bi biti vsak dan že pred obedom tu. Da bi podkuril, da bi pometel in pripravil reči.

Pa saj bo! ga je zadržal. *Kajne, da boš?* se je nato čez ramo ozrl k Dūplinu. *Povej vendar že.*

Kaj mu je torej drugega preostalo, kot da je prikimal. Pa čeprav bi mu bil najraje rekel, naj si nabere kopriv in si z njimi obriše rit.

5.

Breza je Popovki natvezil, da bo Dūplin odslužil za popravilo voza in bran. Zato mu je zmeraj pripravila popotnico. Bil je to fižol s čebulo ali prekajena slanina ali kuhana jajca. Pa tudi Breza je bil poslej prav mehak z njim. Včasih ga je pospremil do potoka, včasih spet je prišel zvečer celo ponj. Takrat, predvsem, sta si vzela čas. Kajti, delo v kovačiji je doživljal kot pravcato tlako. Čeprav ni dvigoval težkega in je kovač potreboval meh, šele ko se je sonce že utapljalo, je bil ob koncu ponavadi prav izžet. Razjedale so ga namreč Piceve modrije. Saj so se dan za dnem ponavljale kakor maša. Z razliko, da so se zamenjala imena. Ali pa je bil črnih tako opit, da ni zadel s kladivom. Takrat je ponavadi ves večer prestal med podboji in je pridigal proti vasi. Dūplin pa mu je moral pritrjevati. Kajti, sicer bi vštel tudi njega in bi ga prav tako opljuval z žolčem.

Breza ga je tolažil s tem, da mu je odšteval dneve.

Ali še bolj, če mu je pravil o Silviji. Pa najsi so bile to samo neznatnosti. Recimo o okusu vina, ki ga je pripravljala iz bezgovega cvetja. Ali o čipkah, ki si jih je nadevala, ko si ga je posebej zaželela. Ali pa sploh samo o tem, kako mu meša glavo, da se ponoči zbuja in jo kliče. Kajti Dūplin se je vživljal, da je vse to videl, slišal, čutil. Nema lokrat mu je celo že ugovarjal, ker je bilo z njegovimi očmi videti drugače. V takih trenutkih je oni ponavadi potihnil in je potem čez čas vprašal: *Pa kaj sem ti tudi o tem že pravil?* Dūplin pa se je ugriznil in je v resnici grizljal misel, kako sploh ga je lahko tako zavedlo. Kajti, vsaj to je bilo še zmeraj neizprosno res, da je bila Silvija zanj neznanka. Če bi jo sam srečal, bi pač šel zagotovo mimo. Ali pa – kdo ve? Morda pa je le kaj moči v tem, kar se nam zgodi v sanjah? In bi, čisto enostavno, rekel: *Dober dan Bog daj, Silvija.* Ker njej pač že ne bi rekel tistega svojega: *Bog daj vina več kot*

vode, vsaki kuri petelina, kukuriki! In ona bi morda odgovorila: *O, Bog daj, Dūplin!* In potem? Potem bi si morda rekla kaj o Brezi. Čeprav – če bi se res to tako zgodilo – če bi se torej prepoznala iz sanj – ali to ne bi vendarle pomenilo še kaj drugega? Laci Hajoš je še zdaj ponavljal, kako se mu je sanjalo, da je na sejmu srečal Neco, potem pa je šel tja in jo je tam res našel. Zgodila pa so se še mnoga druga čuda, ki jim nihče ne verjame, po tihem pa si jih le vsi želijo. A njemu bi bilo čisto prav, če bi se vsaj spoznala in bi se odtlej poznala. Na Brezo se je namreč komaj še lahko zanesel. Njegova razmišljanja so bila iz dneva v dan bolj negotova. Predvsem pa je k vsemu pridodajal dvome. In si je zastavljaj cilje, ki so bili komaj še verjetni. Kot da je bilo mogoče upati, da bo ravno on tisti četrti, ki se bo v vasi lahko povazil z biciklom? Pa da bo kar čez noč podzidal hleve in opremil zakonsko sobo? Ko pa v resnici ni premogel tistega piškavega drobiža za blatnik in šipke, da bi ga zalučal Picu v brk.

Poleg tega pa: juha se poje vroča. Tako je zmeraj pravil pokojni Fotar, ki se je trikrat ženil, za četrto pa mu je zmanjkalo časa, čeprav je bila ob njegovi smrtni uri že pri hiši.

Da.

A Breza je zmeraj začutil, ko so bili taki pomisleki v zraku.

Mar nama je, kaj in kako bi bilo treba! je zahlastal. *Midva edina veva, kaj in kako je nama po volji. Silvija, recimo, ne mara prežganke – in zakaj bi jo jedla? Naj je to tu še tako čislana hrana – naj zdravi grižo, slabost in mozolje – nje to ne zanima. So že še druga, gotovo tudi boljša zdravila. Pa, recimo, jaz, ki ne maram popov! Le čemu bi lazil že zdaj po blagoslove? Naj jih, prosim, kar po babah pošlje, ki mu nosijo na uho, da Silvija ne hodi v cerkev. Potem pa, ko bo čas, ga bova že šla povprašat, kako je zdaj s tem – naju vzame ali ne vzame? Pa bo, povem ti, prekleto premislil, preden bo karkoli zinil, ko bo tam zadaj stal nekdo iz Švice in bo takole listal po taki denarnici. Pa tudi, če ne! Kot da je njegova cerkev edina. A že če se na malce višji hrib povzpneš, jih vidiš deset vse tu naokoli. Pa bogmeda kaj hitro zračunaš – če je polovica popov še bolj zmešanih kot Kardoš, jih je pa polovica pač pametnejših. Pa amen. Kajti, nisem jaz več, kar sem bil. Dovolj je mene premetavalo kot repo na vozu. Dovolj sem jaz človeške neumnosti in zlobe skusil. Zdaj pa je čas za dejanja. Če ti, Dūplin, sploh veš, kaj so dejanja?*

Seveda je le skomignil.

Dejanja, vidiš – je že mlel naprej Breza – je vse tisto, ko se odločiš in potem tudi napraviš! Recimo, ali sem rekel, da bom še šel k njej, pa tudi če se stara na glavo postavi? In kako je zdaj s tem? Uvidela je, da me noben grom ne zadene, pa me je še sama poslala. Da bi bolj veljalo. V resnici pa, seveda, da bi bilo videti, kot da je imela tudi ona kaj zraven.

In tako bo, moj Dūplin, tudi vnaprej.

Ni ga strupa, ki bi ga midva s Silvijo spila.

Kajti, čemu potem sploh to življenje, če si ga zate izmišljajo drugi? Kaj ti pa bodo njihova mnenja, njihove sline, njihove čudi? Kot da ne bi sam najbolje vedel, kje naj se te praska in kje naj se te boža? Potem pa, seveda, ko si si vzel po svoje, se lahko tu in

tam komu prikloniš. Ne mislim jaz zdaj, da bova živela v sodu. Temveč bova samo živela drugače. Namesto konja bova imela traktor. Namesto kose kosilnico. Za molžo so že tudi stroji. Vse to pa so, če še ne veš, stroji, ki delajo skoraj sami. Kmet ti z njih samo takole pomaha in ti pravi: "Adijo, dreki, adijo, žulji!" Potem pa, ko vse en – dve opravi, zleze na traktor in se vozi.

Kaj pa bicikel? je vprašal.

Še samo dva dni, ga ni razumel.

Ga ne boš kupil?

Bicikel, se je za hip zmedel oni. Bicikel pa ji nekako ni po volji. "Bicikle imajo samo še poštarji," je rekla. "Pa miličniki. Pa inkasanti. Za naju pa se to nekako ne spodobi."

Aja? je zategnil.

Ja, je šepnil Breza. Kaj jaz tu morem?

Kako jo boš pa potem pripeljal?

Kako – kako? je zmignil oni. Kot da je zdaj to sploh važno? Te dni pride Prajner, pa se bomo že vse zmenili.

Kdo pa je Prajner?

Njen stari vendar. V Bazlu ima hišo in mercedesa vozi. Pisal ji je, naj nikar ne gre z doma, dokler me ne vidi in ne gre z mano na špricer. Jaz pa sem ji rekel, da je tako edino prav. Tudi če jih nese čez meter, jih ne bo nesel toliko kot jaz. Drugo pa se bova že zmenila. Tak pač ne bo cinal z doto. Zato, kolikor bo dal, naj pač da. Kdo pa se še zaradi denarja ženi? Zagotovo pa se ne bova midva. Kajti, to sva si že tudi rekla: kmetovala bova, ampak ne bova kneta. Ker knet ne vidi prek svojega plota. In ne razmišlja o drugem kot o vremenu. Midva pa, hvala Bogu, veva, da se da tudi drugače. Namesto koruze bova morda gojila tulipane. Namesto krav pa bova imela ovce. Ker ima Silvija zelo rada ovce.

Dūplin je poslušal in se je čudil.

Naslednjega dne je potem pozabil prst na nakovalu, Pic pa ga je tresnil po njem, da sta komaj zaustavila krvavitev.

Glodalo ga je namreč vse to, kar mu je v en mah natresel Breza, zato ni ponoči niti prav spal in ni bil tudi zdaj, podnevi, povsem buden. Napovedovalo se je namreč toliko novega, da ni zmožel o vsem obenem premisliti. Nekaterih reči pa si tudi sploh ni znal zamisliti. Recimo brezkončnih zasadov tulipanov, samo zato, najverjetneje, da se jih bo Silvija nagledala. Ali pa ovčje črede na dvorišču. Čeprav ga je to še najbolj pritegnilo, saj ni še nikoli poklepetal z ovcami.

6.

V nedeljo popoldne si je Popovka oblekla zakmašno obleko in je prekrizanih rok posedala na klopici v vrtu. To je bilo tako neobičajno, da je Dūplin zmeraj znova pogledoval, ali je še tam. Tudi ob zapovedanih praznikih ženska namreč sicer ni bila

križem rok. Ali je prišivala gumbe in krpala, kar se je sparalo čez teden. Ali pa je čistila in prekladala po omarah. Zdaj pa je kar bila tam, negibna in tiha, vsa v nekem čudnem blaženstvu. Ali – ko je bolje pogledal – v pričakovanju. Njen drobní pogled je taval med krošnjami in plotovi, a od časa do časa je spet zatipal po poštiji, ki je pribežala tod mimo med razbohoteno živo mejo.

Šele čez čas je Dūplina prešinilo.

Sprehodil se je do ograje ob cesti, misleč, da ga bo nagovorila in da jo bo potem lahko izprašal. Toda, ženica se ni zmenila zanj. Zato je postopal vse bliže in je kakor dete štel s prsti late na vrtni ograji. Dokler se ni ena, ki je bila slabo pribita in prhka, odmaknila. Tedaj se je Reza končno le zganila. *Tudi to bi bilo že treba na novo postaviti*, je vzdihnila. *A kaj, ko nam tako zmanjkuje časa*, je zmajala. Potem pa je iznenada povzdignila: *Ko bi le Bog dal, da bi prišlo z njo res tudi kaj dobrega k hiši!*

Dūplin je otrpnil in je poslušal, kako so mu šle mravlje po telesu. *Pa kaj, kaj – se je pomatral z jecljavostjo – kaj kar zdaj pride?*

Ženska ga je začudena premerila, potem pa je spet prekrizala roke. *Tako je rekel, da pride*, je bila spet tiha. *A sam Vrag ve, če bo kaj iz tega? Bi mar že medtem kaj postorila. Potem pa spet več ne bo svetlo v hiši, da bi lahko šila.*

Pa zakaj mi ni nič rekel, da pride? je bil že ves vročičen.

Tebi? ga je gledala Popovka.

Meni? je skoraj kriknil.

Saj je sploh čudež, da je meni omenil, je zmajala. *Dobro veš, kak je naš Pišta. Pol leta se plazi po živih mejah in se še sam pred sabo skriva, potem pa bi se kar čez noč ženil. Pa sem mu tako lepo rekla: "Če je ta prava, ti pač nikoli več ne uide. Če pa je spet vse jalovo, potem pa je tako bolje, da ji daš še malo časa."*

A Dūplin je ni več poslušal.

Kar stekel je po dvorišču in se je zatekel v prihlevje. Tam, v svojem temačnem brlogu, pa se je potem nadihal in je skušal razumeti. Breza je šel čez hribe in jo bo zdaj zdaj pripeljal. On pa se danes ni niti umil niti obril, pa čeprav je nedelja. Pa tudi cunj si ni preoblekel, čeprav bi mu Breza lahko kaj posodil. Ali pa bi mar, če bi le prej vedel, poprosil po vasi. Tako pa – Popovka bi z belim gledala, če bi se zdaj umival, bril in oblačil. Tak pa se je lahko edino skrill... A to bi bilo spet čudno. Predvsem pa bi se zagotovo zameril Silviji. Kajti, kaki pa so to ljudje, ki bežijo ob njenem prihodu od hiše? Le kako naj si zamisli življenje med njimi, če se bo zdaj zdaj kateri potuhnil? In torej – navsezadnje si lahko revica celo premisli. Tega pa Breza zagotovo ne bi prenesel.

Da.

Zato naj pač raje bo, kot bo.

Nemalokrat so človeku dovolj že oči. Teh si ni mogoče ne očistiti ne preobleči. Za vse drugo pa je že še čas. Poslej pač tudi ne bo več tako nespameten, kot ko mu je presvetli Kardoš ponujal skoraj novo obleko, naj ne bi več razcapan hodil k maši. On pa se je izgovarjal in izmotaval, ker mu je bilo smešno in ga je bilo strah, da ga bo kdo dražil z gospodom. A obleka je najverjetneje še tam – v stari omari na hodniku.

Svetlo progasta, sicer skoraj črna. Na moč podobna tisti, ki si jo je Breza oblačil za na veselico in ki jo je – o, Božja igra – imel tudi zdaj.

Na dvorišču je namreč stal avtomobil.

Kot bi, kot srebrna luna, neslišno pridrsel z neba.

Naproti so zrle njegove velike, blešče steklene oči. Z ene strani je bil stopil iz njega Breza, z druge pa zavaljen širokopleč možak – kajpada tast, o tem ni bilo dvoma. Kajti, bil je povsem drug kot ljudje tu. Najverjetneje ves kot Švicar. Opravljen v široke rjave hlače, kot mlada kopriva zelen suknjič in živo rumeno srajco. Z vratu pa mu je visela čez pas za dlan široka, kot močeradov trebuh marogasta kravata. A saj sploh ni bilo časa, da bi se ga nagledal in se mu načudil. Tisti hip je namreč izstopila. Ona.

Silvija.

Visoka. Vitka. Z lasmi, spetimi na temenu. Z drobnimi kodrci po čelu. S kot grah debelo, lesketajočo se ogrlico okoli vratu. Odeta v tanko, oprieto oblekco, ki je bila od ramen pa do nadkolen v enem kosu. Po njej pa so bile posute drobcene pikice, ali marjetice – tega pač ni prav videl, kajti obstal je na pragu svojega bivališča in si ni upal bliže. Vabili pa ga tudi niso. Pravzaprav se je zdelo, kot da ga sploh ne bi opazili. Ne Breza, niti Prajner, tudi ne ona. Obstopili so Popovko, ki jim je pritacala naproti, in se nato posedli za mizo, pogrnjeno pod trto.

To je miza, vredna človeka! je bilo slišati Prajnerja, ki je bil od vseh najglasnejši. *Ne vem, zakaj ni na svetu več mojstra, ki bi kaj takega napravil?* je udaril s pestjo po hrastovini. Breza pa mu je prikimavajoč pritrjeval in je tipal na svojem oglu. In je bil videti ves očaran z razkošjem, ki ga je bilo obsedlo.

Silvija je k sreči tičala za mizo tako, da jo je videl v obraz.

Resda bolj postrani, a vendar.

Kajti, moral se je je nagledati.

Mlade.

In njenih ozkih, gladkih lic s poudarjenimi ličnicami. In ustnic, ki jih je šobila z nasmeški. In bradice, ki jo je povsem po svoje gubala. Poleg tega je moral čimprej prebrati, kaj vse se je skrivalo v tej njeni dekliniški milini. Ker, ko jo je tako gledal in gledal in gledal, se mu je na hipe dozdevalo, da je vendarle nekam zadržana. Kot da ne bi tako nadvse kot Breza verjela očetu. Ali, kot da ji njegova razbohotenost ne bi bila čisto po volji. A to je navsezadnje lahko razumel. Kajti, tudi njemu je že šla na živce prijateljeva pohlevnost. Moralo bi se vendar vsaj čutiti, kdo tu lahko udari po mizi. Za povrh še, ker je tudi Popovka kar nekam opletala. Prestavljala je ponujene kozarce, požvenketavala z bokalom in si mela roke, kakor edino še kdaj pred popom. Namesto da bi si, kot ponavadi, vzela besedo in bi terjala, kar je pač treba. Torej – ali bo kaj iz vsega ali ne bo? Si bodo še hodili v ogleda ali pa se lahko kar zmenijo? Ne pa – *Prava domača kislica!* je pel Švicar o vinu. *Koliko let je že nisem na jezik spustil!* jo je kolokal, da se je slišalo do hlevov. *Zato, povem vam – tu je zame Švajc in tako bo ostalo. Kaj ti pomagajo taki sodi – je pokazal od začetka do konca brajde – če pa ti iz njih lahko nalijejo le vino iz praška.*

Iz praška? se je čudil Breza.

Ja, dečko, je vihal brado možakar. Ali pač iz tablete. Takole si jo spustiš v kozarec in jo preliješ z vodo, pa že imaš vino. Samo, povem ti, to ti razje jetra. Potem pa: vzemi ti nekje sto tisoč frankov, da si kupiš nova!

A!/? je kar zijal Breza.

Kaj pa? se je še važil oni. A niste tu nič slišali, da je Bernard presadil srce? Pa je vendar bila taka reklama! Kako torej ne bi lahko zamenjal jetra, ki so navsezadnje ena navadna goba?

Ja, je pritrjeval Breza. *Kaj je že vse na svetu.*

In Popovka se je kar križala tem čudesom.

Le Silvija se je še naprej tiho smehljala in si je mislila svoje.

Ko pa pač ni bilo tam za mizo pod trto nikogar, ki bi pritegnil njenim morebitnim ugovorom.

Zanj pa se tudi ni še nihče zmenil.

Da.

Kar pustili so ga tu pri hlevih. Brez povabila, brez namiga, celo brez pogleda. Kot bi bil muc ali kura. Njemu pa je bilo že prav boleče. Kajti, res ni vedel, kaj? In kaj si je sploh lahko mislila Silvija? Ker, ona ga pač še ni mogla povabiti bliže. Komaj je namreč še prišla na dvorišče, pa naj bi že ukazovala. Ne! Tega pa pač še ni mogel terjati od nje. Zato pa je tolikaj bolj zameril Brezi. Lizunu. Kimavcu. Ki ni več zmogel niti toliko po svoje, da bi jim rekel: *"Glejte, to pa je Dūplin. Nujne opravke ima ta hip pri živini, sicer bi že prisedel. A saj se boste že spoznali. Kajti, brez njega bova, verjemite, s Silvijo težko. Dober hlapec je to."*

Toda – ne.

Breza mu je najverjetneje celo namenoma obračal hrbet.

Da mu ni bilo treba vsaj pomežikniti – viš, pa je tu.

7.

Po prigrizku je Popovka povedla mlado v hišo. Breza in Švicar sta se sprehodila po ogradih, da bi si ogledala premoženje. Dūplin pa je zanalašč zaloputnil za sabo in se je zaril v svoje cunje. Takole, z obrazom globoko v okusu plesni in vlage, je strl že prenekatero žalost. Pa bo tudi to nejevoljo. Saj ni bilo drugega, kot da so se v silni negotovosti pač spozabili. Reza je presojala snaho. Breza je želel ugajati tastu. Delala se je velika kupčija, ob kateri tudi Silviji ni moglo biti vseeno. To si pač moral vzeti v račun in razumeti, pa si jim lahko odpustil. Kajti, vse lepo, kar se je – zdaj pač ni bilo več dvoma – obetalo, je terjalo tudi davek. Bilo bi celo noro, če bi se edino on, medtem ko so drugi še preračunavali, brezbrizno naslajal. Zato je sklenil, da bo raje lepo v pridihu počakal.

Velika reč se je namreč vseeno zgodila.

Dočakal jo je in jo je videl.

Kaj praviš, a? ga je podrezal Breza.

Kaj - kaj? se je dramil.

Je baba, a?

Bogmeda, več kot baba, je po malem dojemal.

Prav imaš - več kot baba! je tlesknil oni. Prav to mi je bilo že ves čas na jeziku. Samo da nisem vedel, kaj. Nekaj je v njej; kot da ne bi bila samo ena. Kot da bi bile dve, tri, štiri obenem. Iz vseh, ti rečem, za katerimi sem doslej lazil, ne bi ene take sestavil. Kako sem se samo bal, kaj bo rekla, ko bo videla hišo. Ker vem, da ne mara takih hiš. Ona pa nič. Vse samo tiste reči je opazila, ki so ji všeč. Pa še samo tisto, kar bi se kje dalo bolje napraviti. Pa tudi o naši stari...! Vse samo slabe reči sem ji o njej govoril, da se je ja ne bi ustrašila. Ona pa: "Pa saj je vendar prav prijetna ženska. Kaj pa bi ti čakal za temi bregi? Pa pri teh letih? Glede gospodinjstva pa jo bova že okoli prsta obrnila. Po dveh, treh mesecih se sploh ne bo več niti spomnila, kje je bila peč in kaka je bila prej posoda." In jaz, ti povem, ji verjamem. Če bo lahko kdo z našo staro, bo ona. Rekla ji bo: "Mama sem, mama tja." Pa boš videl. Edino to si bova še lahko kdaj rekla, le zakaj, zaboga, je nisem že prej našel. Cvetelo bi že zdaj vse tu naokoli in otroci bi lahko že hodili v šolo. Zdaj pa bo treba tudi te še napraviti, ha!? Kaj praviš, Dūplin, ha!? Daj, zgani se že, prekleto - kaj misliš, ali bo šlo ali ne bo?

Kaj? je vprašal, čeprav je razumel.

Ja, to, fant! je pokazal oni s prstom med sklenjeni palec in kazalec. Vsak dan bo treba, to mi je že zdaj jasno, veš. Nisem še bil pri njej, da ne bi - razumeš! Tudi, kar se tega tiče, ni ona, kot druge. Em so se pačile, em so se zvijale, em jim ni bilo dobro ne tu in ne tam, ona pa, naj kar potrkam - je poklonfal s kazalcem ob steno - me megleno pogleda in greva. In to je to - kot je zaukazal Bog: "Plodite se in množite se!" Čemu bi čakala noč, če se nama zahoče na tešče? Čemu bi samo enkrat, kot je tu v navadi? Ja, kdo pa to, prosim, pravi? Ta reč se pač ne obrabi. Temveč ti jo kvečjemu pojejo leta. Potem pa, bogmeda, kar si s trdim zamudil, ne boš z mehkim nikoli več nadomestil. Luknja pa bo še zmeraj luknja in si bo še kako zapomnila, kako si jo stradal. Potem pa - vrag vedi!? Zato, Dūplin, samo to si pravim: kjerkoli drugje se lahko spotaknem, samo tu ne smem popustiti. Ne smem in ne smem, pa pika! Naj raje spijo njive, naj se nam šaš priplazi do praga, le tega ne smem dovoliti, da bi jo kdaj srbela. Taka baba je motna v glavi, ki jo tam šraufa. Pa se naokoli ponuja...

Baba? se je vprašal Dūplin. Nič več se mi ne sliši lepo, če ji praviš baba.

Pa saj ji ne pravim, je soglašal Breza. V resnici ni baba. Vse kaj lepšega je. Včasih je tiha kot srna. Mehka kot mačka. Včasih pa, kot ti pravim, bi ti ga kar zmečkala. Tudi v usta ga vzame, ko je taka...

V usta? je zinil.

V usta, se je ugriznil v kazalec. Kaj ne veš tega?

Vem, vem, je zamencal. A ti pač ne verjamem.

Ne verjameš? se je nasršil oni. Kako mi lahko verjameš ali ne verjameš? Ko pa mi

je res to storila. Pa to ne samo enkrat. Prej pa mi ni še nobena tega napravila. Ker te navadne babe nimajo pojma. Ponavadi si ga celo prijete bojijo. Ona bi ga pa kar ujčkala. Pela bi mu in bi se z njim pogovarjala. Še ime si je zanj izmislila. Oki mu pravi.

Zakaj pa Oki?

Pač, Oki, je zmignil Breza.

Oki je pes, se je še čudil Dūplin. Pri Padarju ga imajo.

Bolje pes kakor reva, se je glasno smejal oni.

Meni pa to ni nič všeč, je priznal. Nekako ji ne paše. Saj je na pogled prava gospodična.

Ej!? se je zresnil Breza.

Ne vem, ni našel besed. Ne vem pač.

Seveda ne veš! je pihnil oni. Kako pa naj bi tudi vedel? Vsak lahko poserje le, kolikor je pojedel. In tako bom odslej vsakomur rekel. Le jaz sem jo in nihče drugi. Zato me ne bo nihče šolal. Pa tudi ne bo za mojim hrbtom okoli govoril. Čeprav si mnogi že brusijo jezike. Mnogim se že tudi cedijo sline. A stopil bom te dni tja dol v gostilno. Vsem bom dal za pijačo in vsem bom takole rekel: "Jaz sem jo našel, jaz sem jo pripeljal! Zato: prste k sebi! Pa še oči mu bom porezal, kdor jih bo imel preveč na pecljih! Ja kaj pa se to pravi, jebenti! Ali smo mar opice, da se bomo takole gnetli? Sem mar jaz kriv, če je tu vsak drugi prag brez metle? Ko pa se kakor ščurki tiščite za temi hribi. In se vam še sanja ne, kako je svet okrogel. Pa tudi ne, seveda, kje ima baba dlako. Potem pa, ko si kdo le upa po metulja, takoj že cela vas ponoči drka." Ja, tako da boš vedel, Dūplin – drka! Podnevi pase zijala, ponoči pa potem smrka. Ja, kaj jih nisi videl? Pa saj so bili vsi na podoknih. Pa kaj so gledali, prosim? Misliš, da avto?

Mislím, je šepnil. Mislím, da tudi avto, je bil povsem prepričan, kajti taka limuzina še ni šla po teh cestah.

Dobro, je popustil Breza. Zdaj so še buljili v avto. Mercedes pač vleče nase. A, kaj pa že naslednjič, te vprašam? Do kosti jo bodo slekli s pogledi, če bom to dovolil.

Ja, je zdaj popustil Dūplin. A kaj boš napravil?

Kako – kaj bom napravil?

Kako boš prepričal, da je ne bi gledali?

O, ti si pa res čuden! je vzkliknil. Ve se vendar, kako se lahko poročeno žensko gleda. Pa tudi vidi se to, kako jo kdo poglejuje. In en sam tak pogled, boš videl, pa bodo pokala kolena! Dva, tri bom takole mimogrede sfaširal, pa bo že vse na svojem mestu. Kaj si pa sploh domišljajo, drekcí. Kje pa so bili, ko jo je Popov Pišta edini lahko odpeljal z veselice? Iz volčjega gnezda, ti rečem. Kar slišalo se je, kako so škrtali čekani in kako so pokali sklepi. Zganil pa se ni nihče, pa četudi je šla najlepša. Kajti, vedeli so oni, da nimajo teh vajeti. Pa tudi Prajner je ne bi dal drugemu, razen meni. Stokrat mi je že to rekel. Je rekel, da bi jo raje odgnal v Bazel in bi jo tam prodal Arabcem kot pa tu kaki reví. Ker to je ženska, ki bi se znašla na vsakem dvoru. A ima to napako, da je ne spraviš iz krajev, kjer je šla v korenine. Čeprav jaz seveda mislim, da tudi to sploh ni napaka. A naj mu bo, on ji lahko prisodi, saj ji je oče. Poleg tega pa nama bo kupil traktor.

Traktor!?

Štajerja, kaj pa. Pravo čudo, ki ga najverjetneje še sploh nisi videl, saj ga nima nihče v vasi. Bili pa so ti traktorji enkrat tam doli na državnih njivah, če se morda spomniš. A to niso bili štajerji, temveč so bili rusi. Ker štajerji so zeleni, ursusi pa so rdeči. Štajerji gredo čez hrib kot koza, ursusi pa se pogrezajo v zemljo, ker so pretežki. Zato jih najverjetneje ni bilo potem nikoli več tja dol v močvaro. Pa je vse državno zaraslo.

Traktor!? si še ni opomogel Dūplin.

Ja! mu Breza ni puščal dvoma. *Nemško čudo! S prikolico in z vsemi priključki.*

Kaj pa Brigita? ga je prešinilo.

Pusti Brigito! je le odmahnil. *Šla bo v pokoj in še dobro ji bo delo. Otroci bodo zrasli in bodo jahali. Ali pa jo bom, če že hočeš, dal tebi.*

Meni? mu ni šlo v glavo.

Napregel jo boš in boš oral siromakom, se je smejal oni. Pa boš potem, bogmeda, tako denarnico nosil.

To pa pač ne bo šlo, je otrešel. *Če pa veš, da ne vem orati.*

Vidiš! Ne veš orati...! mu je poočital. *Za plug pa te nisem spravil, naj sem ti nebesa ponujal. Zdaj pa imaš! Imel boš konja, pa kaj ti bo? Še naprej se bosta lahko samo prepirala, kot doslej.*

Dražiš me, je ugotovil.

Dražim te, ga je sunil Breza v trebuh. *Vidiš, da me kar nosi. Najraje bi si že kar zdaj pleh bando naročil, pa bi se sprehajal z njo gori doli po vasi. Vmes pa bi se le kdaj poščipal, ali niso le sanje. Kajti, moj Dūplin, pa kaj ne vidiš – kaj vse sem z enim samim zamahom opravil? Človeka sem napravil iz sebe. Gospoda. Še malo, pa si bom v cerkvi v prvi vrsti plac kupil. Cerkvene orgle bom na svoje stroške popravil. Nihče več ne bo s prstom kazal za mano. Ampak bodo lepo še pravočasno sneli klobuke. Ali pač te šiltaste komunistične kape. Pa bodo rekli: "No, zdaj smo to, Pišta! Kje bi pa zdaj poprijeli? A ne bi bil ti naš ta prednji?"*

Sakač? je zinil.

Kak Sakač, vrag ga že vzemi! je kar poplesal. *Ampak Pišta. Zapomni si: Popov Pišta, ta prednji!*